

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 4 w roku szkolnym 2024/2025

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy czwartej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA

JĘZYK POLSKI - KLASA 4

Rok szkolny 2024/2024

KRYTERIA SZCZEGÓŁOWE

OCENE NIEDOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENE DOPUSZCZAJACA otrzymuje uczeń, który:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na krótkich wypowiedziach innych osób;
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą);
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny;
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej;
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów.

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, przeprosiny;
- wskazuje najważniejsze informacje w odpowiednich akapitach przeczytanego tekstu, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost;
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym;

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- sprawdza pisownię wyrazu w słowniku ortograficznym;

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelniczych;
- dostrzega zabiegi stylistyczne w utworach literackich, w tym funkcję obrazowania poetyckiego w liryce, z pomocą nauczyciela wskazuje epitet, porównanie, przenośnię, rymy;
- wskazuje wers, strofę, refren;
- odróżnia fikcję od rzeczywistości;
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych;
- określa wybrane elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia;
- rozumie rolę osoby mówiącej w tekście (narrator);
- zna cechy baśni i legendy;
- wyodrębnia komiks, film i spektakl spośród innych przekazów i tekstów kultury;

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem;
- formułuje pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym;
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje;
- wyraża wprost swoje intencje;
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie;
- stosuje zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu;
- za pomocą kilku zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę;
- za pomocą kilku prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat;
- stosuje wyrazy o znaczeniu dosłownym;

- wygłasza tekst utworu z pamięci.

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu;
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h;
- dzieli wyrazy na sylaby, przenosi wyraz do następnego wersu
- uzupełnia prosty schemat, tabelę;
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, ramowego planu wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy wypowiedzi;
- zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze;
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia;
- za pomocą kilku prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu
- stara się o estetykę zapisu wypowiedzi;

III. Kształcenie językowe

Stosuje wiedzę językową w zakresie:

- słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne oraz wyrazy pokrewne w rodzinę wyrazów);
- składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu, rozróżnia zdania pojedyncze, złożone i równoważnik zdania, wskazuje orzeczenie w zdaniu, zna wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające);
- fleksji (wskazuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu, przy pomocy nauczyciela określa formę odmiennej części mowy, odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych);
- fonetyki (zna alfabet, dzieli wyrazy na litery, głoski i sylaby);

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonali ciche i głośne czytanie;
- doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;

- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENE DOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha innych i uczestniczy w rozmowie, zadaje pytania, odpowiada
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu, tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkuzdaniowej wypowiedzi
- powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii;
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- określa temat i główną myśl tekstu;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych;
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozpoznaje cechy życzeń, zaproszenia, ogłoszenia;
- wskazuje części składowe wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, posługuje się akapitami;
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów;

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, encyklopedii, czasopisma, stron internetowych;

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze;
- nazywa zabiegi stylistyczne w utworach literackich (epitet, porównanie, przenośnia, rym), rozumie funkcję obrazowania poetyckiego w liryce;
- odróżnia autora od osoby mówiącej w utworze;
- określa i nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia;
- wskazuje cechy baśni i legendy w utworze;
- rozpoznaje wers, zwrotkę, rym, refren;
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, próba;
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym);
- odczytuje morał baśni.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- formułuje pytania otwarte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą;
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- wskazuje wyrazy o znaczeniu dosłownym i metaforycznym;
- składa życzenia, tworzy wypowiedź o cechach instrukcji, np. zasady gry;
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia

w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne;

- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni;
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne;
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens;
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- dzieli wyrazy na głoski i litery, rozróżnia funkcję zmiękczącą i sylabotwórczą *i* w typowych przykładach;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym;
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych;
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- zapisuje pytania otwarte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- samodzielnie zapisuje dialog;
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne;
- tworzy ramowy plan wypowiedzi;
- układa opowiadanie odtwórcze;
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu;
- zapisuje prostą instrukcję, np. przepis kulinarny, zasady gry;
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, zwierzęcia, obrazu, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni;
- w liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny.

III. Kształcenie językowe

- Stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - * słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne

i przeciwstawne w tworzonym tekście, tworzy rodzinę wyrazów);

- * składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone i równoważniki zdań, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych);
 - * fleksji (określa formę gramatyczną czasowników, rzeczowników, przymiotników; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenie złożone; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym);
 - * fonetyki (wykorzystuje umiejętność dzielenia wyrazów na sylaby przy przenoszeniu wyrazów do następnej linijki).
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalili ciche i głośne czytanie;
- doskonalili różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ DOBRĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych, a zwłaszcza odtwarzanych utworów;
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych ;

- na podstawie słuchanego tekstu tworzy samodzielną notatkę: rysuje plan, ilustracje do tekstu, formułuje pytania;
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu;
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich;

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- rozumie funkcję akapitu;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych;
- wybiera i wykorzystuje informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi oraz samodzielnie tłumaczy przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach
- rozumie funkcje części składowych wypowiedzi: tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze;
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia;
- identyfikuje baśń i legendę;
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu;
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście;
- objaśnia znaczenia porównań i przenośni w tekście;
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, odróżnia film animowany i aktorski;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się

- do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- odczytuje przesłanie utworu;

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie;
- świadomie dobiera intonację zdaniową;
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi;
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami;
- łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu;
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń;
- stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika;
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki;
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen, opinii, emocji i uczuć;
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów,
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu;
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzeń;

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji oraz potrafi je zastosować w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów);
- w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich

spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji;

- w wypowiedziach stosuje poprawne formy gramatyczne rzeczownika, przymiotnika, czasownika;
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- układa życzenia, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie;
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłowki;
- zapisuje dialog w opowiadaniu
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę; obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć;
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia.

III. Kształcenie językowe

- Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - * słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi);
 - * składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone oraz równoważniki; celowo używa różnych typów wypowiedzeń: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji);
 - * fleksji (używa odmiennych części mowy w poprawnych formach);
 - * fonetyki (stosuje wiadomości z zakresu podziału wyrazów na litery, głoski i sylaby w poprawnym ich zapisie).

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonali ciche i głośne czytanie;
- doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych

(np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line)korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalili ciche i głośne czytanie;
- doskonalili różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line)korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENE BARDZO DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi;
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów prozatorskich i poetyckich;
- wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu;
- nazywa intencje nadawcy komunikatu.

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytywaniu; znaczeń dosłownych i przerośnych;
- odczytuje i wykorzystuje treści zawarte w artykule, trukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce;

- wskazuje i odczytuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne i stylistyczne w życzeniach, ogłoszeniach;
- ma świadomość konstrukcji wypowiedzi i rozumie funkcje takich części składowych wypowiedzi, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu.

DOCIERANIE DO INFORMACJI – SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera informacje wyrażone pośrednio w różnych źródłach, np. czasopismach, stronach internetowych; konfrontuje je z innymi źródłami.

ALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami;
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim;
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu do interpretacji utworu;
- objaśnia funkcję epitetów, porównań i przenośni w tekście;
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, stosuje się do reguł grzecznościowych;
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi

- sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką;
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym;
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu;
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka;

PISANIE

- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji z uwzględnieniem akapitów;
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy związane z omawianą tematyką;
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi;
- pisze opowiadanie twórcze, list.
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu.

III. Kształcenie językowe

- Sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - * słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio doбира wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej);
 - * składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych);
 - * fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy

rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasie przeszłym i przyszłym);

- * fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów).

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENE CELUJĄCA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

odczytuje i wyjaśnia przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie semantycznym i krytycznym, również teksty spoza listy lektur;
- wykorzystuje treści zawarte w artykułach, instrukcjach, przepisach, tabelach, schematach i notatkach w tworzeniu własnych wypowiedzi;
- odczytuje głośno utwory poetyckie i prozatorskie i je interpretuje.

DOCIERANIE DO INFORMACJI- SAMOKSZTAŁCENIE

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym.

ANALIZOWANIE I INTERPRETOWANIE TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich;
- wskazuje elementy baśni i legendy w innych tekstach kultury;
- dostrzega różnice między celem programów informacyjnych, rozrywkowych, reklam;
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość.

II. Tworzenie wypowiedzi

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania;
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury/dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie czwartej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych.

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych;
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną;
- fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi.

III. Kształcenie językowe

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonali ciche i głośne czytanie;
- doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcionuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego region

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 5 w roku szkolnym 2024/2025

Niedostateczny:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności.

Dopuszczający:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności.

Dostateczny:

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej;
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe, o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej.

Dobry:

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne.

Bardzo dobry:

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.

Celujący:

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
JĘZYK POLSKI - KLASA 5
Rok szkolny 2024/2025

KRYTERIA SZCZEGÓŁOWE

OCENĘ NIEDOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCA otrzymuje uczeń, który:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na prostych wypowiedziach innych osób;
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą) ;
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów;
- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję;
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, i uzupełnia różne typy notatek graficznych o te informacje;
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów;
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;
- dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi);

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji (autor, narrator, czytelnik, słuchacz);
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, instrukcję, ogłoszenie;
- wskazuje najważniejsze informacje w przeczytanym tekście, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost, i uzupełnia na podstawie czytanego tekstu różne typy notatek graficznych o te informacje;
- wskazuje części składowe wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- określa nastrój wypowiedzi;
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, wyróżnia pauzę koniec wypowiedzenia;
- rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówki, liczebnik);
- rozpoznaje zdanie pojedyncze i zdanie złożone;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- sprawdza pisownię wyrazów w słowniku ortograficznym;
- wyszukuje synonimy w słowniku wyrazów bliskoznacznych;
- wybiera proste informacje z hasła encyklopedycznego, czasopisma, podanej strony internetowej;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelnicznych;
- wyraża swój stosunek do postaci;
- odróżnia fikcję od rzeczywistości;
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych;
- odróżnia autora od osoby mówiącej w tekście literackim;
- określa najważniejsze elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, omawia akcję;
- zna cechy baśni, legendy, wie, co to jest mit;
- rozpoznaje wers, strofę, rym, refren;
- rozpoznaje przenośnię, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- wyodrębnia film i spektakl teatralny spośród innych przekazów i tekstów kultury oraz potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa);

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem;
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym;
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje;
- wyraża wprost swoje intencje;
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie, instrukcję, gratulacje, życzenia;
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu;
- za pomocą prostych zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę;
- za pomocą prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat;
- wygłasza tekst utworu z pamięci;

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu;
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h;
- tworzy proste wypowiedzi oraz notatki na podany temat;
- uzupełnia prosty schemat, tabelę;
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego, dialogu, zaproszenia, ogłoszenia, planu ramowego wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi, redaguje zaproszenie, ogłoszenie;
- zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze z dialogiem;
- za pomocą prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci;
- za pomocą prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu;
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne), składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu), fleksji (stosuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki, przysłówki i liczebniki w zdaniu), fonetyki (dzieli wyrazy przy

- przenoszeniu do następnej linii, zna sposoby oznaczania miękkości głosek, zauważa różnicę między wymową a zapisem samogłosek ustnych, dźwięcznych i bezdźwięcznych);
- stara się dbać o estetykę zapisu wypowiedzi;

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ DOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- słucha innych, uczestniczy w rozmowie oraz innych sytuacjach komunikacyjnych (zadaje pytania, odpowiada, gratuluje, zaprasza, przeprasza);
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu;
- tworzy prostą notatkę w formie tabeli, schematu, kilkudzaniowej wypowiedzi, planu;
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, mitu;
- rozpoznaje proste intencje niewyrażone wprost;
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne i literackie;
- na podstawie intonacji odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające;

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- określa temat i główną myśl tekstu;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych;
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje cytat;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, ogłoszenia;
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszonej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszonej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu, wskazuje morał wyrażony wprost;
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne, literackie, reklamowe;
- rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych (kropki, przecinka, znaku zapytania, wykrzyknika), akapitów i marginesów w tekście prozatorskim, wskazuje cudzysłów;
- wskazuje wersy, strofy, rymy w tekstach poetyckich;

- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów;
- odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
- rozpoznaje w wypowiedziach liczebnik, przyimek, spójnik;
- rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (orzeczenie, podmiot);
- odróżnia zdanie od równoważnika zdania;
- odróżnia zdanie pojedyncze od zdania złożonego, zdanie pojedyncze rozwinięte od zdania nierozwiniętego;
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, rodzajów gramatycznych (rzeczownik, przymiotnik), osób, czasów i rodzajów gramatycznych (czasownik), określa stopień przymiotnika i przysłówka;
- posługuje się alfabetem, uwzględnia różnice między zapisem a wymową samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, oznacza miękkość głosek;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, słownika wyrazów bliskoznacznych, szkolnego słownika języka polskiego;
- korzysta z encyklopedii, czasopisma, stron internetowych;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze;
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe
- nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątki;
- wskazuje elementy akcji;
- wskazuje w utworze cechy baśni, legendy, bajki;
- rozumie, czym jest mit;
- wie, czym jest: wers, zwrotka, rym, refren;
- wskazuje w tekście porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki;
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widownia, kurtyna, kulisy, próba, program teatralny, afisz;
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym);
- odczytuje morał baśni, bajek, zauważa metaforyczny charakter mitu;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzi prostych i rozwiniętych, stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- formułuje pytania zamknięte i otwarte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą;
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb

- przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- składa życzenia, gratulacje;
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne;
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażeń przyimkowych);
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne;
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens;
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem);

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;
- poprawnie zapisuje *nie* z różnymi częściami mowy;
- poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe;
- poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym;
- używa wypowiedzi pojedynczych i złożonych, stosuje przecinki;
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- samodzielnie zapisuje dialog;
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- buduje ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi;
- układa opowiadanie odtwórcze z dialogiem oraz z elementami opisu, krótką relację, zaproszenie, ogłoszenie;;
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu;
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, obrazu, ilustracji, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażeń przyimkowych);
- w liście prywatnym, dialogu, zaproszeniu i ogłoszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście), składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, używa różnych typów wypowiedzi: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone), fleksji (używa poprawnych form gramatycznych czasowników, rzeczowników, przymiotników; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym);
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu;

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line)korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych,

oraz słownika terminów literackich.

- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych oraz odtwarzanych utworów;
- w typowych sytuacjach komunikacyjnych cytuje wypowiedzi innych, wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu;
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych;
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu (również te niewyrażone wprost);
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy notatkę, pisze krótkie streszczenie;
- odróżnia wypowiedzi literackie od informacyjnych i reklamowych;
- dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy;
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich (objaśnia morał baśni, wyjaśnia metaforyczny charakter mitu);
- na podstawie intonacji odróżnia zdania neutralne od wykrzyknikowych;

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- rozumie funkcję akapitu i cytatu w wypowiedzi;
- objaśnia przenośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi;
- odróżnia teksty literackie od informacyjnych i reklamowych;
- dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy;
- odczytuje przenośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach;
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji;
- wskazuje różnice między rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, liczebnikami, zaimkami, przyimkami i spójnikami;
- rozpoznaje równoważnik zdania;
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, rodzajów; odróżnia formy osobowe czasowników od niesobowych (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to);

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wie, jakiego typu informacje zawierają słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych i umiejętnie je stosuje;
- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron internetowych;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze;

- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątek;
- posługuje się pojęciami *akcja*, *fabuła*, *związek przyczynowo-skutkowy*;
- identyfikuje baśń, legendę, mit, bajkę, komiks;
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu oraz objaśnia znaczenie i funkcję środków poetyckich, takich jak: przenośnia, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy;
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście;
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, zna główne etapy powstawania filmu i przedstawienia, rozumie pojęcie adaptacji;
- określa zadania twórców dzieła filmowego i teatralnego – aktora, reżysera, dekoratora, suflera, reżysera;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość;
- odczytuje przesłanie utworu;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- przedstawia własne zdanie w rozmowie;
- świadomie dobiera intonację zdaniową;
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi;
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami; łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe w zdaniu;
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń;
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłówki i wyrażenia przymkowe;
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia, poprawnie używa odpowiedniego stopnia przymiotnika i przysłówka);
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów;
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów;
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi), składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji), fleksji (używa odmiennych części mowy w poprawnych formach);
- wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu; zwraca uwagę na ważne treści tekstu;
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi;

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji, poprawnie używa i zapisuje formy nieosobowe czasownika;
- w kilkuzdaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji;
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne, zastępuje powtarzające się w tekście

- wyrazy odpowiednimi zaimkami;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- układa życzenia, gratulacje, ogłoszenie, zaproszenie;
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe;
- zapisuje dialog w opowiadaniu;
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia);
- opisując obraz, rzeźbę, ilustrację, plakat, stosuje podstawowe słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki;
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia;

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonali ciche i głośne czytanie;
- doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, potrafi ustosunkować się do wypowiedzi innych oraz nawiązać do nich podczas własnej wypowiedzi;
- uzasadnia swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu;
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii;

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytaniu znaczeń dosłownych i przerośnych;
- wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce;

- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi;
- nazywa osobę mówiącą w tekście w zależności od rodzaju utworu (podmiot liryczny, narrator);
- w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii;
- wskazuje typowe elementy stylistyczne i graficzne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach;
- dostrzega relacje między takimi elementami konstrukcji, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu;
- rozumie funkcje użytych w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, pojedynczych i złożonych, równoważników zdań;
- rozumie funkcję użytych form przypadków, liczb, osób, czasów w tekstach literackich, użytkowych, reklamowych;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- zależności od celu poszukiwań świadomie wybiera odpowiedni słownik (słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych);
- konfrontuje ze sobą informacje zgromadzone na podstawie różnych źródeł;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami;
- charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi;
- objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim oraz środków stylistycznych w utworze poetyckim (w tym rozróżnia ożywienie i uosobienie jako rodzaje przenośni);
- wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu, rytmu, refrenu do interpretacji utworu;
- wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy; dostrzega różnice między celem tych programów;
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość; konfrontuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, cytuje, stosuje się do reguł grzecznościowych
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką;
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym;
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu;
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka;

PISANIE

- potrafi zastosować reguły ortograficzne w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów, pisowni nie w przeciwstawieniach);
- przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, a także zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu;
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji;
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką;
- komponuje i przekształca plan wypowiedzi;
- pisze opowiadanie twórcze, list z perspektywy bohatera, baśń;
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstane, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej), składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych), fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym), fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów);
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu;

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- w rozmowie i innych sytuacjach komunikacyjnych celowo odwołuje się do wypowiedzi

- innych osób;
- dokonuje selekcji informacji w celu wykorzystania ich w sytuacjach nietypowych;
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym;

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie krytycznym teksty spoza listy lektur;
- interpretuje utwory poetyckie i prozatorskie;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA EKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich i poetyckich;
- wskazuje elementy baśni, legendy, mitu w innych tekstach kultury oraz odnajduje i omawia nawiązania do tego typu utworów we współczesnych tekstach kultury, np. opowiadaniach, reklamach, oraz w języku, np. we frazeologii;
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość;
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania, formułuje twórcze uwagi;
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie piątej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych;

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomysłową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych;
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi;
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonali ciche i głośne czytanie;
- doskonali różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych,

oraz słownika terminów literackich.

- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 6

Rok szkolny 2024/2025

Niedostateczny:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności.

Dopuszczający:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności.

Dostateczny:

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy szóstej pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej;
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe, o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej.

Dobry:

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne.

Bardzo dobry:

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.

Celujący:

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
JĘZYK POLSKI - KLASA 6
Rok szkolny 2024/2025
KRYTERIA SZCZEGÓŁOWE

OCENĘ NIEDOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCA otrzymuje uczeń, który:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- skupia uwagę na prostych wypowiedziach innych osób;
- reaguje na wypowiedzi innych werbalnie i niewerbalnie (mimiką, gestem, postawą) ;
- rozumie polecenia nauczyciela, wypowiedzi innych uczniów;
- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji;
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, zawiadomienie, ogłoszenie, instrukcję, w tym przepis;
- wskazuje najważniejsze informacje w wysłuchanym niedługim tekście, zwłaszcza w jego warstwie dosłownej, i uzupełnia różne typy notatek graficznych o te informacje;
- rozumie ogólny sens słuchanych utworów;
- rozpoznaje nastrój słuchanych komunikatów;
- dostrzega etyczny wymiar języka (prawdę, kłamstwo, przemilczanie informacji, brutalizację wypowiedzi);
- rozpoznaje manipulację;

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi w prostych tekstach literackich oraz typowych sytuacjach znanych uczniowi z doświadczenia i obserwacji (autor, narrator, czytelnik, słuchacz);
- rozpoznaje proste intencje nadawcy, np. pytanie, prośbę, odmowę, zaproszenie, gratulacje, życzenia, przeprosiny, zawiadomienie, instrukcję, ogłoszenie, w tym przepis;
- wskazuje najważniejsze informacje w przeczytanym tekście, zwłaszcza w dosłownej warstwie tekstu i wyrażone wprost, i uzupełnia na podstawie czytanego tekstu różne typy notatek graficznych o te informacje;
- wskazuje części składowe wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- rozumie dosłowne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozumie ogólny sens czytanych utworów;
- określa nastrój wypowiedzi;
- wyciąga wnioski z przesłanek zawartych w tekście, w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz;
- rozpoznaje manipulację
- rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorcę;
- stara się czytać teksty płynnie i poprawnie pod względem artykulacyjnym, wyróżnia pauzą koniec wypowiedzenia;

- rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (orzeczenie, podmiot);
- rozpoznaje w wypowiedziach podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik);
- rozpoznaje zdanie pojedyncze i zdanie złożone;
- wskazuje cudzołłów;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- sprawdza pisownię wyrazów w słowniku ortograficznym;
- wyszukuje synonimy w słowniku wyrazów bliskoznacznych;
- wybiera proste informacje z hasła encyklopedycznego, poradnika, leksykonu, czasopisma, podanej strony internetowej;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- mówi o swoich reakcjach czytelnicznych;
- porównuje swoje wrażenia związane z odbiorem innych tekstów;
- wyraża swój stosunek do postaci;
- odróżnia fikcję od rzeczywistości;
- rozpoznaje typowe elementy fikcji, charakterystyczne dla poznanych gatunków
- odróżnia elementy fantastyczne od realistycznych w baśniach, legendach, mitach, bajkach, opowiadaniach, powieściach;
- odróżnia autora od osoby mówiącej w tekście literackim;
- charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi;
- określa najważniejsze elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia;
- omawia akcję;
- wyodrębnia w utworze epickim wydarzenia układające się w wątki;
- rozpoznaje baśń, legendę, bajkę, mit, powieść, opowiadanie, komiks, wiersz, przysłowie;
- rozpoznaje wers, strofę, rym, refren;
- odróżnia wiersz rymowany od nierymowanego;
- rozpoznaje przenośnię, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, uosobienie;
- wyodrębnia film, program informacyjny, program rozrywkowy, spektakl teatralny spośród innych przekazów i tekstów kultury oraz potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa);
- odczytuje informacje z plakatu teatralnego;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- nawiązuje i podtrzymuje kontakt werbalny z innymi uczniami i nauczycielem;
- formułuje proste pytania i udziela prostych odpowiedzi pod względem konstrukcyjnym;
- w rozmowie zadaje pytania uzupełniające;
- wypowiada komunikaty zawierające proste informacje;
- wyraża wprost swoje intencje;
- odróżnia sytuację oficjalną od nieoficjalnej i potrafi odpowiednio do sytuacji komunikacyjnej skierować prośbę, pytanie, odmowę, wyjaśnienie, zaproszenie, instrukcję, gratulacje, życzenia, przekonać, zachęcić, przestrzec;
- stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- mówi na temat, opowiada o obserwowanych zdarzeniach, akcji książki, filmu;

- za pomocą prostych zdań opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, zwierzę;
- za pomocą prostych zdań opisuje obraz, ilustrację, plakat, fotografię;
- wygłasza tekst utworu z pamięci;

PISANIE

- stosuje wielką literę na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na jego końcu;
- zna podstawowe zasady dotyczące pisowni wielką literą oraz pisowni ó – u, rz – ż, ch – h;
- tworzy proste wypowiedzi oraz notatki na podany temat;
- uzupełnia prosty schemat, tabelę;
- zna podstawowe zasady układu graficznego listu prywatnego i oficjalnego, dialogu, zaproszenia, ogłoszenia, planu ramowego i szczegółowego wypowiedzi i z pomocą nauczyciela zapisuje list, dialog, układa plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi, redaguje zaproszenie, ogłoszenie, instrukcję, pamiętnik i dziennik pisany z perspektywy bohatera i własnej, redaguje proste sprawozdanie;
- zapisuje kilkudzaniowe opowiadanie odtwórcze z dialogiem;
- za pomocą prostych zdań tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci;
- za pomocą prostych zdań tworzy opis obrazu, ilustracji, plakatu, fotografii;
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (np. dobiera wyrazy bliskoznaczne), składni (konstruuje poprawne zdania pojedyncze, stosuje wielkie litery na początku wypowiedzenia i odpowiednie znaki interpunkcyjne na końcu), fleksji (stosuje czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki i przysłówki w zdaniu), fonetyki (dzieli wyrazy przy przenoszeniu do następnej linii, zna sposoby oznaczania miękkości głosek, zauważa różnicę między wymową a zapisem samogłosek ustnych, dźwięcznych i bezdźwięcznych);
- stara się dbać o estetykę zapisu wypowiedzi.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ DOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- słucha innych, uczestniczy w rozmowie oraz innych sytuacjach komunikacyjnych;
- zadaje pytania, odpowiada, instruuje, gratuluje, zaprasza, przeprasza;
- wybiera najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu;
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu;
- rozpoznaje proste intencje niewyrażone wprost;
- wyciąga wnioski z przesłanek zawartych w tekście, w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz;
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne i literackie;
- na podstawie intonacji odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, rozkazujące i pytające
- rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorcę;
- odróżnia fakty od opinii, wskazuje elementy perswazji;

CZYTANIE

- identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi;
- określa temat i główną myśl tekstu;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych;
- wybiera potrzebne informacje z instrukcji, tabeli, notatki, schematu;
- wskazuje cytaty;
- wskazuje przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi;
- rozpoznaje cechy zaproszenia, życzeń, zawiadomienia, ogłoszenia, instrukcji, przepisu;
- określa temat utworu, powtarza swoimi słowami ogólny sens usłyszanej wypowiedzi, opowiada fabułę usłyszanej historii, zauważa metaforyczny charakter baśni, legendy, bajki, mitu, wskazuje morał wyrażony wprost;
- rozpoznaje typowe wypowiedzi informacyjne, literackie, reklamowe;
- rozumie funkcję znaków interpunkcyjnych (kropki, przecinka, znaku zapytania, wykrzyknika, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu), akapitów i marginesów w tekście prozatorskim;
- wskazuje wersy, strofy, rymy w tekstach poetyckich;
- poprawnie artykułuje i akcentuje wyrazy, stosuje intonację zdaniową podczas głośnego czytania utworów;
- odróżnia części mowy odmienne od nieodmiennych;
- rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedziach (orzeczenie, podmiot, dopełnienie, przydawka, okolicznik);
- odróżnia zdanie pojedyncze od zdania złożonego, zdanie pojedyncze rozwinięte od zdania nierozwiniętego;
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, rodzajów gramatycznych (rzeczownik, przymiotnik, zaimek w związku z rzeczownikiem), osób, czasów i rodzajów gramatycznych (czasownik), określa stopień przymiotnika i przysłówka;
- posługuje się alfabetem, uwzględnia różnice między zapisem a wymową samogłosek nosowych, głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, oznacza miękkość głosek;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera odpowiednie informacje ze słownika ortograficznego, słownika wyrazów bliskoznacznych, szkolnego słownika języka polskiego, słownika frazeologicznego;
- korzysta z encyklopedii, czasopisma, stron internetowych, leksykonu, poradnika;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- nazywa swoje reakcje czytelnicze;
- dostrzega cechy wyróżniające teksty artystyczne (poetyckie i prozatorskie) oraz użytkowe;
- nazywa elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia;
- wyodrębnia wątki;
- wskazuje elementy akcji;
- wskazuje w utworze cechy baśni, legendy, bajki, mitu, opowiadania, powieści, wiersza, komiksu;
- rozpoznaje przysłowie;
- wskazuje w tekście porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, uosobienie, ożywienie;
- posługuje się terminami: wiersz rymowany i nierymowany;
- wyodrębnia film spośród innych dziedzin sztuki;
- zna pojęcia: gra aktorska, dekoracja, kostiumy, rekwizyty, inscenizacja, scena, widowia, kurtyna, kulisy, próba, program teatralny, afisz, ujęcie, kadr, plan;
- przypisuje cechy bohaterom oraz ocenia ich postawy w odniesieniu do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada;
- odczytuje sens utworów na poziomie semantycznym (dosłownym);
- odczytuje przesłanie baśni, odczytuje morał bajek, zauważa metaforyczny charakter mitu;
- odczytuje informacje z plakatu teatralnego;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej;
- dostosowuje wypowiedź do adresata i sytuacji, świadomie dobiera różne typy wypowiedzeń prostych i rozwiniętych, stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- formułuje pytania zamknięte i otwarte;
- udziela odpowiedzi w formie zdań złożonych;
- wypowiada się w kilku logicznie ze sobą połączonych zdaniach na tematy związane z codziennością, otaczającą rzeczywistością, lekturą;
- stosuje zwroty grzecznościowe i odpowiednie konstrukcje składniowe (np. tryb przypuszczający) podczas rozmowy z osobą dorosłą i rówieśnikiem;
- składa życzenia, gratulacje, instruuje, przekonuje, zachęca, przestrzega;
- wypowiada się w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne;
- opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, fotografię, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażeń przyimkowych);
- dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne;
- recytuje utwór poetycki, oddając jego ogólny nastrój i sens;
- stosuje zasady poprawnej wymowy i akcentowania wyrazów rodzimych;
- posługuje się pozawerbalnymi środkami wypowiedzi (mimiką, gestem, postawą ciała);

PISANIE

- stosuje podstawowe zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji;
- odróżnia nazwy własne od pospolitych i potrafi zastosować odpowiednie zasady dotyczące pisowni wielką literą;

- poprawnie zapisuje nie z różnymi częściami mowy;
- poprawnie zapisuje wyrażenia przyimkowe;
- poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki;
- konstruuje i zapisuje kilkuzdaniowe wypowiedzi poprawne pod względem logiczno-składniowym;
- używa wypowiedzeń pojedynczych i złożonych, stosuje przecinki;
- w zależności do adresata i sytuacji świadomie dobiera wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- samodzielnie zapisuje dialog;
- dzieli wypowiedzi na części kompozycyjne (wstęp, rozwinięcie, zakończenie);
- buduje ramowy i szczegółowy plan wypowiedzi;
- układa opowiadanie odtwórcze z dialogiem oraz z elementami opisu, krótką relację, proste sprawozdanie, zaproszenie, ogłoszenie;
- redaguje notatkę w formie prostego schematu, tabeli, planu;
- zapisuje instrukcję z uwzględnieniem sformułowań wskazujących na kolejność wykonywanych czynności;
- tworzy opis przedmiotu, miejsca, krajobrazu, postaci, obrazu, ilustracji, fotografii, plakatu, stosując słownictwo określające umiejscowienie w przestrzeni (używa przysłówków i wyrażen przyimkowych);
- w liście prywatnym i oficjalnym, dialogu, zaproszeniu i ogłoszeniu stosuje odpowiedni układ graficzny;
- stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wykorzystuje wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne w tworzonym tekście), składni (konstruuje zdania pojedyncze proste i rozwinięte oraz wypowiedzenia złożone, używa różnych typów wypowiedzeń: oznajmujących, rozkazujących, pytających, wykrzyknikowych; łączy wypowiedzenia składowe za pomocą spójnika w wypowiedzenia złożone, rozdziela przecinkiem wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu złożonym), fleksji (używa poprawnych form gramatycznych czasowników, rzeczowników, przymiotników, zaimków, liczebników; poprawnie zapisuje formy bezokoliczników oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego czasowników w czasie przyszłym i przeszłym);
- stosuje zasady estetycznego zapisu tekstu.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- koncentruje uwagę podczas słuchania dłuższych wypowiedzi innych oraz odtwarzanych utworów;
- w typowych sytuacjach komunikacyjnych cytuje wypowiedzi innych, wyraża swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu;
- odróżnia informacje ważne od mniej ważnych;
- właściwie odbiera intencje nadawcy komunikatu (również te niewyrażone wprost);
- na podstawie słuchanego tekstu tworzy notatkę, pisze krótkie streszczenie;
- odróżnia wypowiedzi literackie od informacyjnych i reklamowych;
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy;
- odczytuje przerośny sens wysłuchanych utworów poetyckich i prozatorskich (omawia przesłanie baśni, objaśnia morał bajki, wyjaśnia metaforyczny charakter mitu);
- rozumie mechanizmy oddziaływania reklam na odbiorców;
- na podstawie intonacji odróżnia zdania neutralne od wykrzyknikowych;

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio;
- rozumie funkcję akapitu i cytatu w wypowiedzi;
- objaśnia przerośne znaczenie wybranych wyrazów, związków wyrazów w wypowiedzi;
- odróżnia teksty literackie od informacyjnych i reklamowych;
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy;
- odczytuje przerośny sens utworów poetyckich i prozatorskich;
- wskazuje typowe elementy konstrukcyjne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, instrukcjach, przepisach;
- głośno czyta utwory, uwzględniając zasady poprawnej artykulacji i intonacji, wprowadza pauzę;
- wskazuje różnice między rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, liczebnikami, zaimkami, przyimkami i spójnikami;
- rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze nierozwinięte i rozwinięte, pojedyncze i złożone (współrzędnie i podrzędnie);
- rozpoznaje równoważnik zdania;
- wydziela w zdaniu grupę podmiotu i orzeczenia;
- rozpoznaje zdania bezpodmiotowe;
- ustala stosunki nadrzędno-podrzędne i współrzędne z zdaniem pojedynczym;
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, rodzajów; odróżnia formy osobowe czasowników od nieosobowych (bezokolicznik, formy zakończone na -no, -to);

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wie, jakiego typu informacje zawierają słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych, słownik frazeologiczny i umiejętnie je stosuje;
- wybiera informacje niewyrażone wprost z różnych źródeł, np. czasopism, stron

internetowych;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- uzasadnia swoje reakcje czytelnicze;
- porównuje swoje wrażenia związane z odbiorem innych tekstów kultury;
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze epickim, takie jak: czas, miejsce, bohaterowie, zdarzenia, wątek;
- rozpoznaje typowe elementy fikcji, charakterystyczne dla poznanych gatunków
- omawia zależność osoby mówiącej (narratora, podmiotu lirycznego) i świata ukazanego w utworze;
- posługuje się pojęciami: akcja, fabuła, związek przyczynowo-skutkowy;
- omawia powiązania między częściami tekstu (rozdział, podrozdział) w dłuższym utworze prozatorskim, np. w opowiadaniu, powieści;
- identyfikuje baśń, legendę, mit, bajkę, komiks, opowiadanie, powieść, wiersz;
- rozumie podstawową funkcję wersu, zwrotki, rymu oraz objaśnia znaczenie i funkcję środków poetyckich, takich jak: przenośnia, porównanie, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy, uosobienie, ożywienie;
- dostrzega zależność między zastosowanymi w utworze środkami stylistycznymi a treścią;
- rozumie funkcję akapitu jako logicznie wyodrębnionej całości w tekście;
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego, zna główne etapy powstawania filmu i przedstawienia, rozumie pojęcie adaptacji;
- określa zadania twórców dzieła filmowego – aktora, reżysera, scenarzysty;
- określa zadania twórców dzieła teatralnego – aktora, reżysera, dekoratora, suflera;
- posługuje się pojęciami z zakresu sztuki filmowej, np. kadr, scena, plan;
- posługuje się pojęciami związanymi z przedstawieniem teatralnym i sztuką teatralną
- charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada;
- odczytuje przesłanie utworu;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- dostosowuje sposób wyrażania się do sytuacji komunikacyjnej, takiej jak: podziękowanie, przemówienie, wystąpienie;
- przedstawia własne zdanie w rozmowie;
- przestrzega zasad kulturalnej rozmowy;
- dyskutuje na wybrany temat;
- świadomie dobiera wypowiedzenia, by osiągnąć zamierzony cel (np. zachęcić, przekonać, przestrzec);
- tworzy spójne, logiczne wypowiedzi;
- świadomie dobiera intonację zdaniową;
- udziela odpowiedzi w formie krótkiej wypowiedzi;
- uczestniczy w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami;
- wypowiada się w roli świadka i uczestnika zdarzeń;
- wyjaśnia motywy postępowania postaci;
- gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- wypowiada się logicznie i w sposób uporządkowany: opowiada zdarzenia w porządku chronologicznym, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe, zwłaszcza przysłowki i wyrażenia przyimkowe;

- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, obraz, ilustrację, plakat, fotografię, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia, poprawnie używa odpowiedniego stopnia przymiotnika i przysłówka);
- objaśnia znaczenia dosłowne i metaforyczne wyrazów;
- odróżnia wyrazy pokrewne od synonimów;
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (wzbogaca tworzony tekst wyrazami bliskoznacznymi i przeciwstawnymi), składni (stosuje różnorodne typy zdań: pojedyncze i złożone; stosuje odpowiedni szyk wyrazów w zdaniu; celowo używa różnych typów wypowiedzi: pytających, oznajmujących, wykrzyknikowych, rozkazujących w zależności od sytuacji komunikacyjnej; stosuje się do zasad poprawnej interpunkcji), fleksji (używa odmiennych części mowy w poprawnych formach), wygłasza tekst poetycki z pamięci, posługując się pauzą, barwą głosu; zwraca uwagę na ważne treści tekstu;
- stosuje się do zasad właściwego akcentowania wyrazów i intonowania wypowiedzi;

PISANIE

- stosuje poznane zasady ortografii dotyczące pisowni ó – u, rz – ż, ch – h i interpunkcji, poprawnie używa i zapisuje formy nieosobowe czasownika;
- w kilkudzaniowych wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami łączy za pomocą odpowiednich spójników współrzędne związki wyrazowe i stosuje się do zasad interpunkcji;
- w tekstach świadomie stosuje wyrazy bliskoznaczne, zastępuje powtarzające się w tekście wyrazy odpowiednimi zaimkami;
- w wypowiedziach gromadzi wyrazy określające i nazywające cechy charakteru na podstawie zachowań i postaw;
- układa życzenia, gratulacje, zapisuje przepis, instrukcję, ogłoszenie, zawiadomienie, zaproszenie;
- stosuje akapit jako znak logicznego wyodrębnienia fragmentów wypowiedzi;
- pisze logiczne i uporządkowane pod względem chronologicznym opowiadanie, streszcza utwory fabularne, świadomie wykorzystuje wyrazy określające następstwo czasowe; opowiada z perspektywy świadka i uczestnika zdarzeń (pamiętnik, dziennik);
- zapisuje dialog w opowiadaniu;
- w sposób uporządkowany opisuje przedmiot, miejsce, krajobraz, postać, fotografię, stosując słownictwo służące do formułowania ocen i opinii, emocji i uczuć (np. epitety, porównania, zdrobnienia);
- opisując obraz, rzeźbę, ilustrację, plakat, fotografię; stosuje podstawowe słownictwo charakterystyczne dla danej dziedziny sztuki;
- dostrzega błędy ortograficzne i interpunkcyjne w tworzonej wypowiedzi i je poprawia.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;

- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ BARDZO DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- przekazuje treść wysłuchanych wypowiedzi, potrafi ustosunkować się do wypowiedzi innych oraz nawiązać do nich podczas własnej wypowiedzi;
- uzasadnia swoje zdanie na temat wysłuchanego komunikatu;
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi, w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii;

CZYTANIE

- wyszukuje w wypowiedzi informacje wyrażone pośrednio i wykorzystuje je w wypowiedzi np. opisującej lub oceniającej postać fikcyjną lub rzeczywistą;
- oddziela informacje ważne od drugorzędnych i wykorzystuje je w odczytaniu znaczeń dosłownych i przenośnych;
- wykorzystuje treści zawarte w artykule, instrukcji, przepisie, tabeli, schemacie i notatce;
- nazywa intencje nadawcy komunikatu, dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi;
- nazywa osobę mówiącą w tekście w zależności od rodzaju utworu (podmiot liryczny, narrator);
- w sytuacjach typowych odróżnia fakty od opinii;
- wskazuje typowe elementy stylistyczne i graficzne w zaproszeniach, życzeniach, ogłoszeniach, zawiadomieniach, instrukcjach, przepisach;
- dostrzega relacje między takimi elementami konstrukcji, jak tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity;
- głośno czyta utwory, wykorzystując umiejętność poprawnej artykulacji i intonacji, aby oddać sens odczytywanego tekstu;
- interpretuje głosowo wybrane fragmenty prozy;
- rozumie funkcje użytych w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, pojedynczych i złożonych, równoważników zdań;
- rozumie funkcję użytych form przypadków, liczb, osób, czasów w tekstach literackich, użytkowych, reklamowych;
- wykorzystuje wiedzę o języku podczas analizy różnych tekstów kultury;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- w zależności od celu poszukiwań świadomie wybiera odpowiedni słownik (słownik ortograficzny, słownik wyrazów bliskoznacznych, słownik języka polskiego, słownik wyrazów obcych, słownik frazeologiczny);
- konfrontuje ze sobą informacje zgromadzone na podstawie różnych źródeł;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami;
 - charakteryzuje osobę mówiącą na podstawie jej wypowiedzi;
 - objaśnia funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w utworze epickim oraz środków stylistycznych w utworze poetyckim (w tym rozróżnia ożywienie i uosobienie jako rodzaje przenośni);
 - omawia funkcje elementów realistycznych i fantastycznych w: baśniach, legendach, mitach, bajkach, opowiadaniu, powieści;
 - wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu, refrenu do interpretacji utworu;
 - dostrzega zależność między rodzajem i funkcją komunikatu a jego odbiorcą (programy edukacyjne, rozrywkowe, informacyjne, reklamy);
 - wyróżnia wśród przekazów audiowizualnych programy informacyjne, rozrywkowe, reklamy; dostrzega różnice między celem tych programów;
 - charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy odnoszące się do takich wartości, jak np. miłość – nienawiść, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada;
-
- omawia elementy świata przedstawionego, wyodrębnia obrazy poetyckie w poezji
 - rozpoznaje fikcję literacką; rozróżnia elementy realistyczne i fantastyczne w utworach;
 - rozpoznaje czytany utwór jako baśń, legendę, bajkę, hymn, przypowieść, mit, opowiadanie, nowelę i powieść oraz wskazuje jego cechy gatunkowe; rozpoznaje odmiany powieści, np. obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;
 - zna, rozpoznaje w tekście i objaśnia funkcję środków stylistycznych w utworze (epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, zdrobnienie, zgrubienie, uosobienie, ożywienie, apostrofa, pytanie retoryczne, powtórzenie) ;
 - omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu, podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego:
 - wykorzystuje wiedzę na temat wersu, zwrotki, rymu, refrenu do interpretacji utworu;
 - opowiada o wydarzeniach fabuły oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność;
 - odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze;
 - charakteryzuje podmiot liryczny, narratora i bohaterów w czytanych utworach;
 - rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz wskazuje ich funkcje w utworze;
 - wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych oraz określa ich cechy;
 - określa tematykę i problematykę utworu;
 - wskazuje i omawia wątek główny oraz wątki poboczne;
 - konfrontuje swoje reakcje czytelnicze z innymi odbiorcami; nazywa wrażenia, jakie wzbudza w nim czytany tekst;
 - objaśnia znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
 - przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia;
 - charakteryzuje i ocenia bohaterów oraz ich postawy oraz określa wartości ważne dla bohatera;
 - dostrzega zależność między rodzajem i funkcją komunikatu a jego odbiorcą; identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy;
 - odróżnia informacje o faktach od opinii;
 - charakteryzuje komiks jako tekst kultury; wskazuje charakterystyczne dla niego cechy;
 - rozumie swoistość tekstów kultury przynależnych do literatury, teatru, filmu, muzyki, sztuk plastycznych i audiowizualnych;

- wyodrębnia elementy składające się na spektakl teatralny i film (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostium, rekwizyty, muzyka); wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego);
- rozumie, czym jest adaptacja utworu literackiego oraz wskazuje różnice między tekstem literackim a jego adaptacją;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- tworzy wypowiedź zróżnicowaną stylistycznie w zależności od intencji nadawcy, sytuacji komunikacyjnej i rodzaju adresata;
- tworzy wypowiedź zróżnicowaną ze względu na funkcję komunikatu;
- uzasadnia własne zdanie w rozmowie, podaje odpowiednie przykłady, cytuje, stosuje się do reguł grzecznościowych;
- rozpoczyna i podtrzymuje rozmowę na temat lektury czy dzieła filmowego;
- zadaje pytania alternatywne (przedstawia rozmówcy dwie możliwości rozwiązania problemu);
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w rozmowie związanej z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką;
- posługuje się przysłowiami i powiedzeniami regionalnymi
- poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym;
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- interpretuje przenośne treści utworów poetyckich przewidzianych w programie nauczania;
- zaznacza akcenty logiczne, stosuje pauzy, dostosowuje tempo recytacji do treści utworu;
- wzbogaca komunikat pozawerbalnymi środkami wypowiedzi;
- wykorzystuje wiedzę o częściach mowy podczas tworzenia własnej wypowiedzi;
- dokonuje samokrytyki wypowiedzi i doskonali ją pod względem konstrukcji i języka;

PISANIE

- potrafi zastosować reguły ortograficzne w sytuacjach nietypowych (np. wykorzystać wiedzę o wyrazach pochodnych i rodzinie wyrazów, pisowni nie w przeciwstawieniach);
- przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie, a także zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu;
- wprowadza i przekształca różne typy wypowiedzi w zależności od celu i intencji wypowiedzi (zdania pojedyncze i złożone, równoważniki zdań);
- komponuje poprawne pod względem ortograficznym, interpunkcyjnym, fleksyjnym, składniowym wypowiedzi o przejrzystej, logicznej kompozycji;
- uzasadnia własne zdanie, podaje odpowiednie przykłady, np. z lektury;
- udziela wyczerpujących wypowiedzi poprawnych pod względem konstrukcyjnym i stylistycznym;
- w wypowiedziach związanych z lekturą, filmem czy codziennymi sytuacjami stosuje frazeologizmy i przysłowia związane z omawianą tematyką;
- tworzy plan odtwórczy i twórczy tekstu;
- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opowiadanie (twórcze, odtwórcze), opis, list, sprawozdanie, dedykacja, zaproszenie, podziękowanie, ogłoszenie,

życzenia, opis przeżyć wewnętrznych, charakterystyka, tekst o charakterze argumentacyjnym;

- świadomie wprowadza dialog, słownictwo opisujące przeżycia bohaterów jako element ożywiający akcję;
- w opisie dzieła kultury stosuje słownictwo wyrażające stosunek odbiorcy wobec dzieła;
- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie: słownictwa (dba o poprawność słownikową tworzonych wypowiedzi, odpowiednio dobiera wyrazy bliskoznaczne i przeciwstawne, wzbogacając tekst w zależności od formy wypowiedzi i sytuacji komunikacyjnej), składni (tworzy ciekawe pod względem składniowym wypowiedzi, stosuje się do zasad poprawności logiczno-składniowej, dba o poprawną interpunkcję wypowiedzeń złożonych, wydziela przecinkiem lub wpisuje w nawias wypowiedzenia wtrącone), fleksji (w wypowiedziach stosuje w poprawnych formach odmienne i nieodmienne części mowy przewidziane w programie nauczania, w tym poprawnie stosuje formy czasu teraźniejszego oraz formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego w czasach przeszłym i przyszłym), fonetyki (biegle stosuje wiadomości z zakresu fonetyki i wykorzystuje je w poprawnym zapisie wyrazów);
- dokonuje samodzielnej autokorekty napisanego tekstu.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

I. ODBIÓR WYPOWIEDZI I WYKORZYSTYWANIE ZAWARTYCH W NICH INFORMACJI

SŁUCHANIE

- w rozmowie i innych sytuacjach komunikacyjnych celowo odwołuje się do wypowiedzi innych osób;
- dokonuje selekcji informacji w celu wykorzystania ich w sytuacjach nietypowych;
- dostrzega zależność między przenośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym;

CZYTANIE

- czyta ze zrozumieniem na poziomie krytycznotwórczym teksty spoza listy lektur;
- interpretuje utwory poetyckie i prozatorskie;

DOCIERANIE DO INFORMACJI

- wybiera i wykorzystuje informacje z różnych źródeł (np. czasopism, stron internetowych) we własnych wypowiedziach o charakterze informacyjnym lub oceniającym;

II. ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY

- porównuje funkcję analizowanych elementów świata przedstawionego w różnych utworach epickich, poetyckich;
- wskazuje elementy baśni, legendy, bajki, mitu w innych tekstach kultury oraz odnajduje i omawia nawiązania do tego typu utworów we współczesnych tekstach kultury, np. w opowiadaniach, powieściach, reklamach, oraz w języku, np. we frazeologii;
- odnosi się do postaw bohaterów fikcyjnych i opisuje otaczającą ich rzeczywistość;
- dostrzega zależność między przerośnym znaczeniem a intencją nadawcy wypowiedzi w tekstach poetyckich i reklamowych, wskazuje elementy o charakterze perswazyjnym;

III. TWORZENIE WYPOWIEDZI

MÓWIENIE

- przedstawia własne stanowisko w związku ze sposobem rozwiązania problemu, wykonania zadania, formułuje twórcze uwagi;
- podejmuje rozmowę na temat przeczytanej lektury, dzieła także spoza kanonu lektur przewidzianych programem nauczania w klasie szóstej; omawia je w odniesieniu do innych dzieł także spoza kanonu lektur;
- interpretuje metaforyczne i symboliczne treści utworów literackich i plastycznych;

PISANIE

- tworzy samodzielne wypowiedzi cechujące się ciekawym ujęciem tematu, pomysłową formą, poprawną konstrukcją oraz właściwym doбором środków językowych;
- wykazuje się szczególną dbałością o poprawność ortograficzną, interpunkcyjną, fleksyjną i składniową oraz estetykę zapisu wypowiedzi;
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania słownictwa, składni, fleksji i fonetyki.

Samokształcenie

Uczeń:

- doskonalą ciche i głośne czytanie;
- doskonalą różne formy zapisywania pozyskiwanych wiadomości;
- korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje;
- zna i stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych (np. w bibliotekach szkolnych oraz on-line) korzysta ze słowników ogólnych języka polskiego, także specjalnych, oraz słownika terminów literackich.
- rozwija umiejętności krytycznej oceny pozyskiwanych informacji;
- rozwija umiejętności efektywnego posługiwania się nowymi technologiami oraz zasobami internetowymi;
- poznaje życie kulturalne swego regionu.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 7

Rok szkolny 2024/2025

Niedostateczny:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności.

Dopuszczający:

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności.

Dostateczny:

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej;
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej.

Dobry:

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne.

Bardzo dobry:

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach.

Celujący:

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
JĘZYK POLSKI - KLASA 7
Rok szkolny 2024/2025
KRYTERIA SZCZEGÓŁOWE

OCENĘ NIEDOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ DOPUSZCZAJACA otrzymuje uczeń, otrzymuje uczeń, który spełnia poniższe wymagania kryterialne:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela;
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi;
- słucha nagrania wzorcowej recytacji;
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu;
- rozumie polecenia;
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście;
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się;

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne;
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, kulturowego;
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady;
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo;
- wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję;
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów;
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski;
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: pieśń, tren;
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego;
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi;

- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze;
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki;
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze;
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości;
- rozróżnia narrację pierwszo-i trzecioosobową;
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu;
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog;
- rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich;
- posługuje się cytatem z poszanowaniem praw autorskich;
- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł;
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym;
- zna terminy adaptacja filmowa i adaptacja teatralna;
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator);
- zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury;
- dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- sporządza w różnych formach notatkę z wysłuchanej treści; tworzy plan dłuższej wypowiedzi;
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje;
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę;
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi;
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji;
- przygotowuje wywiad;
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy;
- wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów;
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście;
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne;
- stosuje narrację pierwszo-i trzecioosobową;
- opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty;
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów;
- wygłasza z pamięci tekst poetycki;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wie, czym jest błąd językowy;
- ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki (zna różnicę między głóską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski

dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem;

- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp;
- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń w miarę swoich możliwości:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ DOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników;
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie;
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym;
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu;
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi;

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów;
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów;
- określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego;
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki;
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu;

- wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi;
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie;
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn;
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze;
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości;
- rozumie znaczenie terminów realizm i fantastyka;
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania;
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady;
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście;
- samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach;
- wyszukuje informacje w przypisach;
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej;
- analizuje symbole i alegorie występujących w tekstach kultury;
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie;
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich;
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury;
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska;
- zachowuje trójdzieloną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów;
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy;
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury;
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów;
- redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami;
- pisze wywiad;
- stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi;
- zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu;
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną;
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika;
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji;
- recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować;
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień

- pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa; odróżnia synonimy od homonimów);
 - fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);
 - składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń w miarę swoich możliwości:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu;
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji;
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym;
- określa funkcję przeczytanego tekstu;
- interpretuje tytuł utworu;
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanych tekstach, w tym w satyrze;
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu;
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji

utworu;

- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich;
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki;
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych;
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej;
- odczytuje sensy przenośne i symboliczne w odbieranym tekście;

MÓWIENIE

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej;
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów;
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- aktywnie uczestniczy w dyskusji;
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej;
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami ;
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu;
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadomie stosuje retoryczne środki wyrazu
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami;
- pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie;
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki;
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera;
- recytuje tekst poetycki, dbając o interpretację głosową z uwzględnieniem tematu;
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- dokonuje korekty tworzonego tekstu;
- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie – fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę

między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów;

– fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany);

– składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie).

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu;
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego;
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym;
- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.;
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii;
- interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód;

- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji;
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych;
- analizuje uczucia bohaterów literackich;
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie;
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów;
- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym;
- dobierają odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy;
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania;
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe;
- odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu;
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa.

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych;

- odczytuje i interpretuje zabieg związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji;
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym;
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji;
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego;
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe, dowodzi przyjętych racji;
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski;
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych;
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej;
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu, w tym rozprawkę z hipotezą; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję;
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem;
- redaguje dłuższe formy wypowiedzi;
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi;
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY 8

Rok szkolny 2024/2025

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 uniemożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności;

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 umożliwia osiągnięcie celów polonistycznych;
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności;

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie wynikających z podstawy programowej;
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej;

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne;

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach;

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia.

**SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA ABSOLWENTA
SZKOŁY PODSTAWOWEJ
Rok szkolny 2024/2025**

OCENĘ NIEDOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

OCENĘ DOPUSZCZAJĄCA otrzymuje uczeń, który spełnia poniższe wymagania kryterialne:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- rozumie większość poleceń
- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne;
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem;
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady;
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty;
- zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim;
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
- dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów;
- odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm;
- czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego;
- zna gatunki należące do liryki: pieśń, tren, hymn, fraszka;
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: przenośnia, epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela;
- dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać;
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść, mit, nowelę, bajkę, fantasy, epepeję;
- zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren

- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze;
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu;
- odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu;
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową;
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu;
- wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny;
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog;
- posługuje się cytatem z poszanowaniem praw autorskich;
- odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym;
- wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż;
- z pomocą nauczyciela wskazuje symbole w omawianych tekstach kultury;
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*;
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog);
- zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury;
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu;
- zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy, które nie uniemożliwiają zrozumienia całości tekstu;
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów;
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi;
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi;
- redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny;
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi;
- streszcza, skraca tekst, poprawnie przytaczając większość zagadnień;
- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym;
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście;
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową;
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych;
- pisze CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie;
- przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi);
- opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, rzeźby, fotografii, wykorzystuje w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty;
- pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia;

- mówi na temat;
- wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić;
- w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna;
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji;
- wygłasza z pamięci tekst poetycki;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek, zasady dotyczące pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego;
- wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego;
- ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:
 - fonetyki – zna różnicę między głosem a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem;
 - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone;
 - fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, zna imiesłowy, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany;
 - składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz prostych wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie

złożonych, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach

- zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych;
- wie, czym jest manipulacja językowa.

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń w miarę swoich możliwości:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ DOSTATECZNA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie;
- określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje;
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym;
- podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu;
- rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym;
- rozumie znaczenie archaizmów;
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przerośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów;
- zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi;
- samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie;
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*;
- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię;
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej

znajdują się bohaterowie;

- identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy;
- dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów;
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki;
- wymienia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, tren, fraszka
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem
- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, porównanie, kolokwializm;
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania;
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, fantasy, epepei;
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji;
- analizuje funkcję podtytułu, motto, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach;
- określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa);
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu;
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu;
- czyta z podziałem na role, rozumie budowę i treść dramatu
- wymienia cechy bajki;
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich;
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż;
- dostrzega proste symbole występujące w poznanych tekstach kultury;
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych, konkursów;
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy;
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej;
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie;
- rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny;
- potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę.

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska;
- wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną

tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce;

- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi;
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu;
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu;
- redaguje ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny;
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi;
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny;
- streszcza, skraca tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy);
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny;
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów;
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście;
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową;
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych;
- samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie;
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny;
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury;
- pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię;
- mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej;
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów;
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów;
- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji;
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury;
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy;
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji;
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek, zasady dotyczące pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy,) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki,

- słowotwórstwa, fleksji i składni;
- ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,
 - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp, potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone;
 - fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielnej niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,
 - składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje zdanie nadrzędne i podrzędne, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące
 - zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych;
 - zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia.

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENE DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie;
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu;
- wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne;
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację;
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji;
- interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przerośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, kulturowego;
- rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi;
- odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie;
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: *realizm* i *fantastyka*;
- analizuje w tekście manipulację, perswazję, ironię, aluzję, nazywa je;
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie;
- charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi;
- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych;
- omawia w tekście poetyckim cechy liryki;
- identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, fraszka; wskazuje ich cechy;
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie utożsamiając ich z autorem;
- przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście
- podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich;
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, epepei;

- przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu;
 - omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu;
 - wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć;
 - wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu;
 - interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu;
 - omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich;
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym;
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich;
 - dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje;
 - wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki;
 - analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury;
 - ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści;
 - analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą);
 - samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych;
 - w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia;
 - analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie;
 - analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie;
 - wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego);
 - interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami;
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne;
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu;
- zachowuje estetykę zapisu;
- dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb;
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny;
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu;

- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej;
- streszcza, skraca tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu;
- pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu;
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo;
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej;
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową;
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera;
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- samodzielnie pisze CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie;
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie;
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki;
- pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska;
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei;
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów;
- wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji;
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, stosuje niektóre retoryczne środki językowe;
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty;
- potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia;
- zna i stosuje językowe zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy;
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- recytuje z pamięci tekst poetycki, interpretując go z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji;
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek zasady dotyczące pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego;

- koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście;
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence)
- ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują;
 - słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu;
 - fleksji– nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); nazywa nieodmienne części mowy: przysłówki (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłow,
 - składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny; wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące;
- świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych;
- analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej.

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENE BARDZO DOBRA otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną;
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu;
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację;
- analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przerośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego;
- rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach;
- analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, przerośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, kulturowego;
- zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi;
- interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich;
- odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich; płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*;
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp.;
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie;
- szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń;
- dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen;
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów jak pieśń, hymn, tren, fraszka, nowela, powieść (i jej gatunki), opowiadanie, legenda, baśń, przypowieść (parabola), mit, bajka, fantasy, epepeja;
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń;
- analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę,

porównanie, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu;

- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście;
- przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu;
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego; zna pojęcie komizmu oraz określa jego funkcje;
- wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich;
- ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, reportaż; rozpoznaje ich podstawowe cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury
- analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje;
- wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji;
- określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog);
- wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą);
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, w konkursach;
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia;
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np. w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie;
- dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie;
- wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach;
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem;

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi;
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne;
- zachowuje przemyślaną, trójdzieloną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi;

- zachowuje estetykę zapisu, teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne;
- posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci);
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu;
- tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi;
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej;
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów;
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwie argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne
- w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera;
- wnikliwie opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych;
- samodzielnie pisze życiorys, CV, przemówienie, podanie i list motywacyjny;
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie;
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensoryczne przenośnie w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki, zdjęcia;
- pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo;
- wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska;
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika elementów gwary środowiskowej, które są niezgodne z normą językową;
- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu;
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei;
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji;
- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu

- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu;
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu;
- zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy;
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację;
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie;
- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny;
- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód;

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek, zasady dotyczące pisowni partykuły *nie* z różnymi częściami mowy), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni;
- dostrzegania i korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście
- ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu:
 - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i świadomie to wykorzystuje, dbając o poprawność ortograficzną pisanych tekstów,
 - słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp, rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,
 - fleksji– swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); nazywa nieodmienne części mowy: przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie*

- i *-by* z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłowy;
- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); wskazuje na zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie; wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe) na prostych przykładach; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące;
 - swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych;
 - rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i na nie reaguje;
 - zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia i je stosuje.

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

OCENĘ CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia wiele umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy
- samodzielnie odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji;
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu;

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację głosową tekstu;
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych;
- krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe;
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem;
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców;
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami;
- aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję;
- proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów;
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia;
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty;
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa;
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i zyczliwy.

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi;
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.

SAMOKSZTAŁCENIE

Uczeń:

- rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;

- uczestniczy w projektach edukacyjnych oraz konkursach; rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.